

УДК 72.01

к.арх. *Шушлякова О.С., д.т.н. Кондращенко О.В.,*
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЦЕНТРІВ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Проаналізовані сучасні тенденції формування дитячих центрів творчого розвитку, виявлено роль їх впливу на розвиток сучасної архітектури, визначені загальні прийоми формування і удосконалення архітектурного середовища для дітей.

Ключові слова: архітектурне середовище, центр творчого розвитку дітей, культурний центр, психологічний вплив, архітектурно-художня виразність, екологічність.

У сучасному світі все більше зростає значення виховання та освіти як найважливішого чинника формування нової якості суспільства та економіки, майже 50% всіх дітей проживає у великих і найбільших містах, урбанізоване середовище яких не завжди пристосоване для підростаючого покоління. Одним із пріоритетів нової містобудівної політики має стати якість архітектури об'єктів для дітей.

Велика увага повинна приділятися освіті дітей, їх всебічному формуванню, дитячій творчості, розвиток якої в свою чергу є центральним завданням гармонійного формування особистості в освітній галузі. Однією з вимог часу, яку сьогодні неможливо ігнорувати, є включення основних творчих знань і умінь в освітні процеси. Проблема полягає ще й у тому, що закріплення шаблонів у творчості дитини представляє для неї велику небезпеку, тому необхідно руйнувати застигли шаблони і вводити нові види діяльності, що сприяють стимулюванню власної творчості дитини. Основною метою сучасної освіти є гармонійний розвиток особистості дитини, що має гуманістичний світогляд і необхідний рівень професіоналізму.

Необхідний планомірний пошук архітектурних, конструктивних та дизайнерських рішень, здатних зробити ці об'єкти справжніми центрами тяжіння соціальної активності і направляючими освітнього процесу. Вони повинні бути спроектовані з урахуванням потреб дітей різного віку та інтересів і розраховані, в тому числі, на відвідувачів з обмеженими можливостями.

Освітні комплекси і центри творчого розвитку дітей повинні представляти собою програму, що закликає до захоплення архітектурних форм, стимулюючих творчість і соціальну інтеграцію дітей, бути максимально зручними і при цьому

цікавими в архітектурному відношенні, мати яскравий індивідуальний вигляд і бути затребуваними в соціальному плані.

Центри творчого розвитку дітей являють собою багатофункціональні об'єкти, складні в плануванні й архітектурній формі, призначені для виховання, навчання і проведення дозвілля дітей та підлітків. У проектуванні вони підпорядковуються загальним вимогам, що пред'являються до об'єктів громадського призначення. Практика показує, що життєздатним архітектурний об'єкт є лише в тому випадку, якщо форми впливають із змісту споруди, але впливають ні механістично, а діалектично, тобто одночасно, і формують цей зміст. Гармонійне поєднання функції, конструкції і форми є запорукою успішного проекту.

Під поняттям центру дитячої творчості мається на увазі багатопрофільний дитячий позашкільний заклад, що реалізує освітні програми додаткової освіти дітей за кількома напрямками або галузями культурної діяльності. Відповідно з цим призначення сучасних центрів творчого розвитку дітей визначається наступними функціями:

- Компенсаторної - заповнення недостатності сучасної шкільної освіти шляхом забезпечення умов для пошуку, виявлення інтересу та навчання дітей різним видам культурної діяльності в період дозвілля;

- Комунікативної - створення умов для освоєння навичок групового та міжособистісного спілкування та соціальної адаптації школярів;

- Методичного керівництва роботою філій і координації діяльності інших типів дитячих позашкільних установ додаткової освіти, розташованих у зоні їх впливу.

На базі центрів творчого розвитку дітей можуть проходити творчі та ділові зустрічі фахівців у галузі освіти, культури і мистецтва, виставки, концерти, святкові вечори.

У світі в останні роки все більше зростає інтерес до формування інфраструктури дитячих центрів. Вивченням питань формування позашкільних дитячих закладів в нашій країні і за кордоном, впровадженням їх в архітектурну практику займалися такі вчені та архітектори, як І.М. Алфьорова, В.В. Адамович, В.І. Степанов, Ю.В. Жданов. До робіт, присвяченим вирішенню окремих завдань вдосконалення архітектури об'єктів дитячого дозвілля відносяться дослідження ряду архітекторів: Є.К. Милашевский, О.А. Філістовіч, Савченко М.Р.

Потреба суспільства в людині, здатній ефективно пристосовуватися до постійно мінливого сучасному світу, самостійно задавати нові параметри власного існування в наші дні стає все більш актуальною, бо якість людського ресурсу в цьому плані розглядається як основна умова сталого розвитку сучасного світу. Сучасна практика архітектурного проектування будівель центрів творчого розвитку для дітей демонструє непідготовленість до

впровадження змін на проектному рівні. Архітектурне середовище будівель центрів творчого розвитку для дітей часто не відповідає сучасній моделі позашкільної освіти, яка ґрунтується на особистісно-орієнтованому підході виховання, не враховує основні потреби в емоційному розвитку дитини, не сприяє підтриманню стану психологічної задоволеності на різних етапах онтогенезу, тоді як прояв пізнавальної активності у дітей різних вікових груп знаходиться в прямій залежності від яскравості отриманих вражень. виявлення естетичних параметрів архітектурного середовища - відмітних знаків оцінного характеру, відповідно до психофізіологічними потребами вихованців, сприятиме формуванню сучасного вигляду будівлі.

Найчастіше центри творчого розвитку дітей - це основне місце, де дитина отримує досвід широкого емоційно-практичної взаємодії з навколишнім світом (предметами, їх формою і кольором). Динаміка розвитку суспільства і вдосконалення освіти визначили активну роль залучення архітектури в навчально-виховний процес.

Постійне збільшення потоку інформації, потреба всебічного розвитку вихованця ведуть до ускладнення функціонального складу приміщень таких об'єктів, створенню та розвитку нових соціальних можливостей і послуг.

Вплив нових методів виховання, впровадження сучасних методик і програм зумовили перегляд функціонального складу приміщень, їх логічних зв'язків, підвищення естетичних параметрів архітектурного середовища для творчого розвитку дітей.

У сучасному світі підрастаюче покоління сьогодні як ніколи раніше знаходиться в центрі уваги архітекторів і містобудівників, що, загалом, не дивно для епохи, коли інвестиції в людський потенціал визнані найперспективнішими. Свого максимального різноманітності сьогодні досягла, перш за все, сама типологія архітектури для дітей – тепер в більшості країн світу створюються не тільки звичні дитячі сади і школи, але також всілякі спортивно-дозвільні центри, музеї, бібліотеки, досудові центри, спеціально організовані громадські простори і ігрові зони.

В рамках оптимізації функціонально-планувальної структури архітектурного середовища для творчої освіти пропонується забезпечення гнучкості та мобільності, функціональної універсальності і просторової варіативності, вікової диференціації і регульованою автономності планувальної структури дитячих творчих центрів.

		
<p>Палац школярів м. Астани (Казахстан);</p>	<p>Палац школярів району Мангенде (Пхеньян, КНДР);</p>	<p>Центр дитячої творчості (м. Тюмень, Росія);</p>
		
<p>Дитячий центр витончених мистецтв (м. Кристіансаан, Норвегія);</p>	<p>Шкільний та досуговий центр (м. Париж, Франція);</p>	<p>Дитячий культурний центр «Амар» (м. Копенгаген, Данія).</p>
		
<p>Інноваційний центр для дітей (м. Валенсія, Іспанія)</p>	<p>Студія дитячої творчості Fai-Fah Prachautis (г. Бангкок, Таїланд);</p>	<p>Дитячий центр "Giraffe Childcare Centre" (м. Париж, Франція);</p>
		
<p>Дитячий центр в Ко Куд (Таїланд);</p>	<p>Дитяча бібліотека Niños Conarte (м. Монтеррей, Мексика)</p>	<p>Багатофункціональний шкільний комплекс (м. Париж, Франція)</p>

Рис. 1. Приклади світового досвіду формування центрів дитячої творчості

Наведений ряд напрямів вдосконалення архітектури дитячих освітніх установ може бути реалізований при використанні наступних прийомів:

Прийом вікової диференціації і регульованою автономності. Застосування цього прийому враховує вікові відмінності розвитку дитячої психіки та поведінкові особливості дітей різного віку. Його рекомендується

використовувати при формуванні функціонально-планувальної структури будинків.

Прийом функціональної універсальності і просторової варіативності. Врахування сезонних змін дозволяє досягти більш ефективного використання окремих елементів території. Пропонується сезонне перепрофілювання відкритих функціональних зон: амфітеатр, призначений в літній час для мультимедіа інформації на відкритому повітрі, проведення свят і заходів, театральних виступів дітей. У зимову пору року відкрита площадка перетвориться на ковзанку.

Прийом організації просторів різного ступеня ізоляції застосовується для забезпечення візуальної ізоляції. Планувальна організація приміщень у даному випадку передбачає просторове розподілення на невеликі візуально ізольовані простори. Це дозволяє за допомогою планувальних засобів організувати індивідуальне місце дитини і сприяти вихованню звички до порядку.

Прийом компенсації нестачі приміщень. Застосування прийому дає можливість покращити експлуатаційні характеристики архітектурного середовища центрів творчого розвитку дітей. Організація додаткових обслуговуючих приміщень, для очікування і ігор у вигляді прибудованих веранд або навісів, сприятиме поліпшенню санітарно-епідеміологічної ситуації, скорочення зростання захворюваності в цілому.

Прийом функціонального запозичення - припускає функціональну варіабельність, а саме використання (приєднання) одного і того ж приміщення до різних функціональних зонах в залежності від необхідності. Застосування даного прийому сприяє вирішенню ряду організаційних завдань навчально-виховного процесу за рахунок попереминого його використання. Використання трансформованих перегородок в навчальному та експериментальному комплексі дозволяє ділити простір на окремі зони і дає можливість проводити роботу, як з групою дітей, так і з кількома підгрупами одночасно.

Прийом формування «екологічної архітектури» - заснований на використанні ряду засобів, що застосовуються в архітектурно-будівельній екології, з урахуванням кліматичних особливостей регіону. А саме: передбачає активне використання засобів формування локальних екосистем: теплоприймачів (сонячний колектор, фотоелектричні модулі), накопичувачів дощової води; конструктивних рішень щодо забезпечення повітрообміну об'ємно-просторового каркаса (наявність «вентильованої» покрівлі, фасаду).

Прийом багат шарової інформативності. - В архітектурі центрів творчого розвитку дітей велике значення має пластика рішення фасадів, активізація архітектурних якостей, що сприяють створенню нестандартних рішень будівель.

Приєм ретельного опрацювання деталей і фактур архітектурних елементів фасаду, що знаходяться в полі зорової і тактильної доступності - шляхом створення в межах 2 м від землі ділянки фасаду з особливими фактурними характеристиками. Можливість малювання або вивчення тактильного матеріалу на стіні сприяє залученню дитячої уваги, прояву цікавості й інтересу, благотворно впливаючи на нервову систему протягом усього розвиваючого періоду.

Приєм колірною і світлового зонування - реалізується із застосуванням кольорового і тонованого скла в якості матеріалу, здатного змінювати просторові характеристики внутрішнього середовища.

Приєм сценарності - характеризується розробкою шляхів руху, з продуманою зміною сприйманих «картин», як навколишнього простору, так і архітектури будівлі дитячих творчих центрів. Ефект може бути досягнутий за допомогою створення пульсуючих просторів (закритих і відкритих комунікаційних просторів, до того ж диференційованих за розміром залежно від призначення).

Тематичний прийом - характеризується оформленням архітектурного простору згідно певній тематиці мультиплікаційної, кінематографічної, літературної за мотивами оповідань та національних казок і т.д. Цей прийом може бути орієнтований і застосований в композиції, що сприймаються при русі і заснованої на «режисерському» задумі.

Приєм сезонних і добових змін реалізується шляхом використання в архітектурі гри світла і тіні за рахунок використання різних оздоблювальних матеріалів (відображаючих, матових, прозорих і напівпрозорих) і пластики фасадів будівлі. Даний прийом дозволяє значно збагатити архітектуру будинку протягом світлового дня і змінити вигляд відповідно до сезону.

Перспективним рішенням на шляху вдосконалення архітектурного середовища об'єктів творчого розвитку дітей є специфіка побудови архітектурного об'єму будівлі, яка передбачає розширення поля діяльності дітей в рамках використання поверхонь стін в навчальних та ігрових цілях – для малювання і проведення активного фізичного відпочинку шляхом виявлення пластичних, графічних і фактурних параметрів обробки першого поверху. На поверхні стін комбінувати різнофактурні ділянки: гладкі (глянцеві і матові) і шорсткі, а також поряд з твердою поверхнею використовувати напівтверді (дерево, пластик), м'які і еластичні (з гуми, гумової крихти, резино-каучукові покриття та інші полімерні основи).

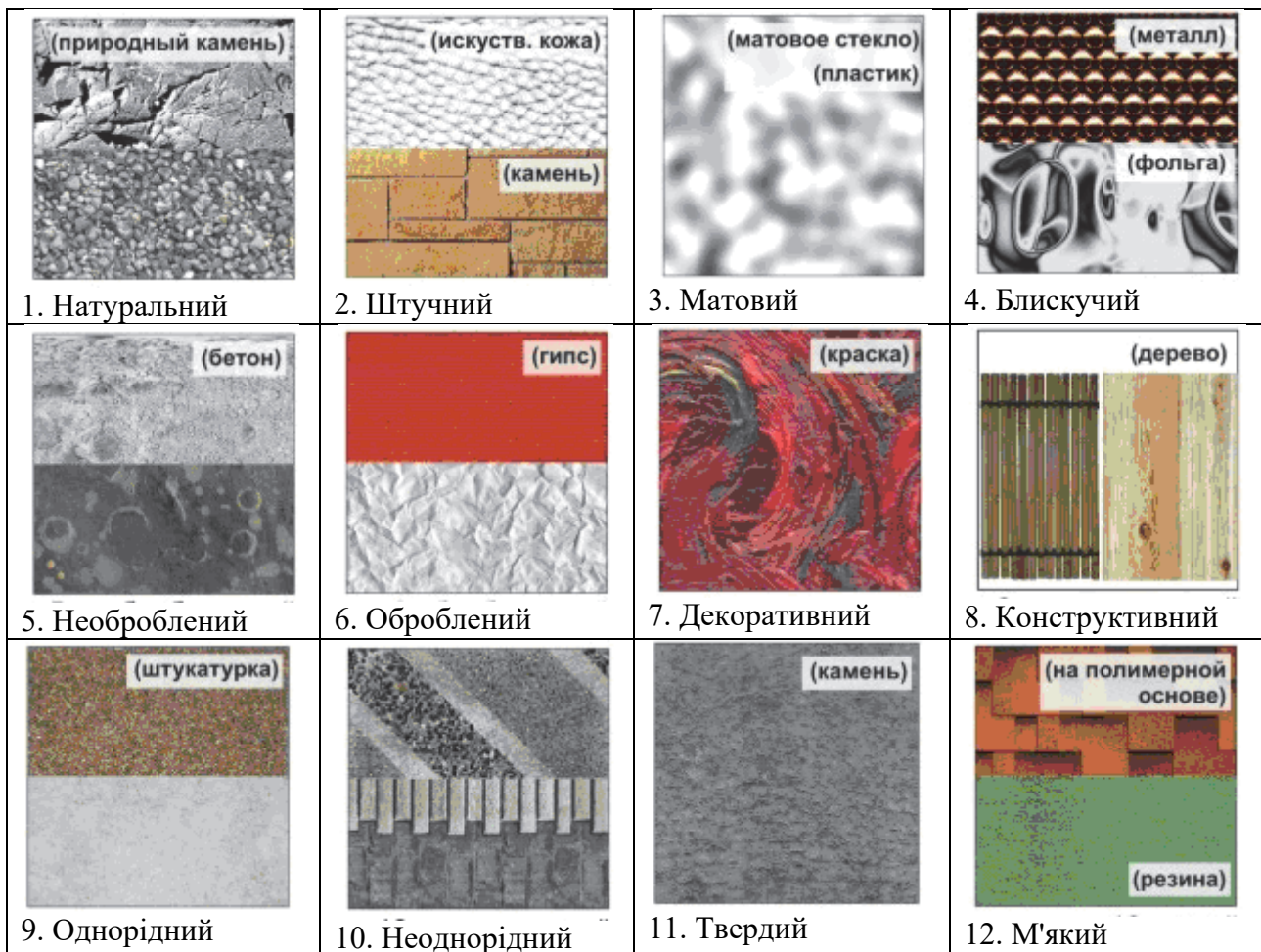

Рис. 2. Основні види оздоблювальних матеріалів, які застосовуються у дитячих центрах

Урахування активного освоєння ігрового простору дітьми і потреба в проведенні рухливих ігор дозволяють розширити діапазон архітектурно-художніх засобів і поглянути під новим кутом на формування архітектурного простору будівель центрів творчого розвитку дітей, як внутрішнього, так і простору ділянки при будівлі.

Сучасна ситуація стимулює розробку громадських будівель нового типу, внутрішній простір яких має бути мобільним і забезпечувати безперешкодне впровадження, експлуатацію та проведення культурних освітніх процесів на весь період експлуатації будівлі. Пріоритетним напрямком розвитку дитячих центрів творчого розвитку на сучасному етапі і на перспективу є необхідність застосування і поєднання широкого спектру високих технологій, що характеризуються використанням новітніх наукових і технічних досягнень в сфері освіти і високою ефективністю процесів.

Література

1. Алферова, И.М Детско-юношеские клубы в системе учреждений внешкольного воспитания Текст. / И.М. Алферова // Архитектура общественных зданий: сб. науч. тр. / КиевЗНИИЭП. Киев, 1985 -с.72-82.
2. Бурдина, Н. А. Архитектурная форма и человек: Роль бессознательного в процессах восприятия / Н. А. Бурдина // Архитектон: известия вузов. — 2004. — №6. Екатеринбург.
3. Жебровская, Т.Л. Формирование домов творчества, досуга и спорта учащейся молодежи Текст. Автореф. дис. на соискание ученой степени кан. арх. / Т.Л. Жебровская; Киев, 1989. -с.
4. Житная И.В. Социальные эмоции как знак внутреннего мира ребенка /И.В. Житная// Психология. – Москва, 2003. – № 5. – С.
5. Рунге, В. Ф. Эргономика в дизайне среды / В. Ф. Рунге, О. П. Манусевич. М. : Архитектура-С, 2006. - 328 с.
6. Степанов, А. В. Архитектура и психология : учеб. пособие для вузов /А. В. Степанов, Г. И., Иванова, ИТ. ИТ., Нечаев. М. : Стройиздат, 1993. -295 с.
7. Тхор, Э. А. Детские культурно-оздоровительные учреждения и комплексы / Э. А. Тхор. М. : Стройиздат, 1984. - 156 с.
8. Шимко, В. Т. Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды / В. Т. Шимко, А. А. Гаврилина. -М.: Архитектура С, 2004. - 98 с.

Аннотация

В статье проанализированы современные тенденции формирования детских центров творческого развития, выявлена роль их влияния на развитие современной архитектуры, определены общие приемы формирования и совершенствования архитектурной среды для детей.

Ключевые слова: архитектурная среда, центр творческого развития детей, культурный центр, психологическое воздействие, архитектурно-художественная выразительность, экологичность.

Abstract

The article analyzes the current trends of formation of children's creative development centers, revealed the role of their impact on the development of modern architecture, general methods of forming and improving the architectural environment for children.

Keywords: architectural environment, the center of the creative development of children, cultural center, psychological impact, architectural-artistic expression, environmental friendliness.